

Harminckét lap, amely megrengette a világot

Százéves a hozzáadottérték-adó rendszere

Szerkesztette:

Kenyeres Sándor • Kovács Tamás • Vágyi Ferenc Róbert • Varga József

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Harminckét lap, amely megrengette a világot

Százéves a hozzáadottérték-adó rendszere

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Sopron, 2019

Szerkesztők:

Kenyeres Sándor, Kovács Tamás, Vágyi Ferenc Róbert, Varga József

Szakmai lektorok:

Bíró Zoltán: 1., 2., 9. fejezet
Szilovics Csaba: 10., 11., 12. fejezet
Kenyeres Sándor: 4., 5., 6., 8. fejezet
Vágyi Ferenc Róbert: 7., 13. fejezet

Szerzők:

Baksa Anikó	Kovács Ferenc
Darák Péter	Molnár Gábor Miklós
Domokos László	Siemens, Carl Friedrich von
Gilányi Zsolt	Szappanos Júlia
Hajnal Péter	Vágyi Ferenc Róbert
Jancsa-Pék Judit	Varga József
Kenyeres Sándor	Vira Sándor
Király László György	

Nyelvi lektor: Tompáné Székely Zsófia

Technikai szerkesztő: Horváthné Józsa Ágnes

A könyv a Soproni Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank közötti együttműködés keretében, a Magyar Nemzeti Bank támogatásával készült.

Kiadja: Soproni Egyetem Kiadó
9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.

Felelős kiadó: Dr. Alpár Tibor László kutatási és külügyi rektorhelyettes

© Soproni Egyetem Kiadó

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Simon László vezérigazgató

ISBN 978-963-334-337-1 (nyomtatott)
ISBN 978-963-334-338-8 (elektronikus)
DOI 10.35511/978-963-334-338-8

Minden jog fenntartva.

Az esetlegesen előforduló nyomdai hibákért felelősséget nem vállalunk!

Harminckét lap, amely megrengette a világot

Tartalomjegyzék

Előszó	9
I. rész A forgalmi adók szerkezete	13
1. Az útvámtól a hozzáadottérték-adóig (Kenyeres Sándor)	15
1.1. Mozzanatok az adózás történetéből	15
1.2. Bevezetés	19
1.3. Az adózásról általában	19
1.3.1. Az adózás, mint társadalmi jelenség	19
1.3.2. Az adózás jogi megközelítése	20
1.4. Az adózás folyamata	24
1.4.1. Az adó megfizetése	24
1.4.2. Az adó begyűjtése	25
1.4.3. Az adóteher-viselés és az adóáthárítás	27
1.4.4. Az adók osztályozása	28
1.5. Forgalmi adók	30
1.5.1. A forgalmi adók csoportosítása	30
1.5.2. Forgalmi adók az adójogfennhatóságok között	31
1.5.3. A közvetett adók	32
1.6. A forgalmi adók összehasonlítása	33
1.6.1. Az egyfázisú forgalmi adó	33
1.6.2. Többfázisú forgalmi adó	33
1.6.3. Az összfázisú forgalmi adó	33
1.6.4. A hozzáadottérték-adózás	35
1.6.5. A halmozódás nélküli összfázisú forgalmi adó	39
1.7. A hozzáadottérték-adózás történetéből	41
1.7.1. A hozzáadottérték-adózás előzményei	41
1.7.2. A hozzáadottérték-adózás bevezetése	42
1.8. Összegzés	44
1.9. Irodalomjegyzék	45
2. Az áfa módszertana, jellemzői, logikája, felépítése (Vágyi Ferenc Róbert) ..	47
2.1. A forgalmi adók rendszere	47
2.2. Az áfatörvény hatálya	51
2.2.1. Területi hatály	51
2.2.2. Személyi hatály	51
2.2.3. Tárgyi hatály	52
2.3. A teljesítés helye	54
2.3.1. Termékértékesítés	55
2.3.2. Szolgáltatásnyújtás	55
2.3.3. Közösségen belüli beszerzések	56
2.3.4. Termék importjának teljesítési helye	56
2.4. Adófizetési kötelezettség, adó megállapítása	57

2.5.	Az adó alapja	58
2.6.	Az adó mértéke	60
2.7.	Adómentesség	60
2.7.1.	Tevékenység közérdekű jellegére tekintettel adómentes.	62
2.7.2.	Tevékenység egyéb sajátos jellegére tekintettel adómentes	62
2.7.3.	Adókötelessé tétel	63
2.7.4.	Közösségen belüli értékesítés, beszerzés.	63
2.7.5.	Termék importja	64
2.7.6.	Termékexport.	64
2.7.7.	Nemzetközi közlekedés.	65
2.8.	Az adó levonási jog tartalma	65
2.8.1.	Adólevonási jog keletkezése.	65
2.8.2.	Az adó megosztása	66
2.8.3.	Levonási jog korlátozása	66
2.8.4.	Az adólevonási jog gyakorlásának feltételei.	67
2.8.5.	Különös szabályok.	67
2.9.	Az adófizetésre kötelezett.	68
2.10.	Az adó megállapítása	68
2.11.	Számlázási szabályok	69
2.12.	Összefoglalás	69
2.13.	Irodalomjegyzék	71

II. rész A hozzáadottérték-adó történetéről. 73

3. A megnevesített forgalmi adó

(Veredelte Umsatzsteuer) (Carl Friedrich von Siemens). 75

4. Amerikai áfa kísérletek – társasági adó kiváltása

forgalmi adóval (Kovács Ferenc). 99

4.1.	VAT versus GST	99
4.2.	A VAT kialakulása.	101
4.2.1.	A kezdetek	101
4.2.2.	USA-beli elképzelés egy új típusú adóról	101
4.2.3.	A Francia modell.	102
4.3.	A Michigani „Single Business Tax”.	103
4.3.1.	Az SBT története	103
4.3.2.	Az SBT általános szabályai	104
4.3.3.	Az SBT alapjának meghatározása	104
4.3.4.	SBT kedvezmények, mentességek	106
4.3.5.	Főbb változások az SBT-ben.	107
4.3.6.	Néhány statisztikai adat az SBT-ről.	108
4.3.7.	Néhány záró gondolat	109
4.4.	Irodalomjegyzék	110

5. A franciaországi általános forgalmi adó születésének körülményei (Gilányi Zsolt)	111
5.1. A francia forgalmi adórendszer az áfa bevezetését megelőző években	115
5.2. Az áfa bevezetését megelőző években érvényben lévő francia forgalmi adórendszer pozitívumai.	119
5.3. Az áfa bevezetését megelőző években érvényben lévő francia forgalmi adórendszer negatívumai	120
5.4. Az általános forgalmi adó terve, várt hatások.	125
5.5. Összegzés	127
5.6. Irodalomjegyzék	128
6. Az általános forgalmi adó magyarországi története egy sajátos szemszögből (Vira Sándor)	129
6.1. A kezdetek (1988-1992)	129
6.2. Irány a teljes jogharmonizáció az EU-s forgalmi adó szabályokkal (1993-2004).	135
6.3. Bent az Európai Unióban	142
6.4. Napjaink (2008-2018).	145
6.5. Irodalomjegyzék	146
III. rész A hozzáadottérték-adó és a pénzügypolitika	149
7. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési és egyéb tapasztalatai az áfa adónem területén (Domokos László, Baksa Anikó, Szappanos Júlia).	151
7.1. A központi költségvetés áfa bevételeinek alakulása.	151
7.2. Az adóbevételek teljesülésének számvevőszéki ellenőrzése	154
7.3. A központi költségvetésről szóló törvényjavaslat véleményezése.	157
7.4. Gazdaságfehérítés – versenyképesség.	159
7.5. Az adó- és vámhatósági feladatellátást érintő változások	162
7.5.1. A NAV szervezetét, felügyeletét érintő változások	162
7.5.2. A főbb módszertani változások	163
7.6. A NAV feladatellátása a számvevőszéki ellenőrzések fókuszában ...	165
7.6.1. 15044 számú jelentés a NAV hátralékkezelési és végrehajtási eljárási, valamint a kiemelt adózói körben gyakorolt tevékenysége szabályszerűségének, az EUROFISC rendszer működésének ellenőrzéséről	166
7.6.2. 17086 számú jelentés a NAV informatikai rendszereinek ellenőrzéséről	167
7.7. Irodalomjegyzék	168

8. Az általános forgalmi adó beszedése (Király László György)	169
8.1. Az áfa jelentősége	169
8.1.1. Az áfa világszintű elterjedtsége	169
8.1.2. Áfa az Európai Unióban	170
8.1.3. Az áfa jelentősége a magyar költségvetésen belül	172
8.2. Az áfa sajátosságai adóbeszedési szempontból	173
8.2.1. A többfázisú forgalmi adó problémája	174
8.2.2. A közösségi kereskedelem problémája	176
8.2.3. A körhintacsálás (caroussel fraud)	177
8.3. Megoldások az áfabeszedés eredményességének javítása érdekében	183
8.3.1. Rendszertípusú megoldások	183
8.3.2. Hatósági típusú megoldások	185
8.3.3. Megoldási elképzelések az EU-ban	189
8.4. Irodalomjegyzék	190
9. A forgalmi adó és az infláció összefüggései (Varga József)	193
9.1. Bevezetés	193
9.2. Az adó és az infláció általános kapcsolata	193
9.2.1. Az inflációs adó értelmezése	193
9.2.2. Az inflációs adó modellezése	195
9.3. A forgalmi adó és az infláció kapcsolata	197
9.3.1. A kapcsolat általános összefüggései	197
9.3.2. A forgalmi adó inflációnövelő hatása	199
9.3.3. A forgalmi adó csökkenésének hatása az árakra	202
9.4. Az adóemelés okozta infláció jövedelem- és vagyonújraelosztási mechanizmusa	204
9.4.1. Az újraelosztás elméleti kerete	204
9.4.2. A költségvetést érintő adórendszerbeli újraelosztási hatások	205
9.5. Irodalomjegyzék	208
IV. rész A hozzáadottérték-adó jogi megítélése	211
10. A hozzáadottérték-adó (hÉa) gyakorlata az európai adójog (az EUB esetjoga), valamint a nemzeti adójog (a magyar közigazgatási bírósági gyakorlat) kölcsönhatásában (Darák Péter)	213
10.1. Bevezetés	213
10.2. Pillanatfelvétel a 2019-ben nyitott jogértelmezési kérdésekben feltárható uniós hÉa gyakorlatról	214
10.3. Pillanatfelvétel az uniós joghoz kapcsolódó hÉa ügyek magyar bírói gyakorlatáról	218
10.4. Következtetések	220
10.5. Irodalomjegyzék	221

11. A közigazgatási áfa perekről (Traveller in time) (Hajnal Péter)	223
11.1. A kezdet – 1992/1993	223
11.2. A kifejlődés – 1996/1997	225
11.3. Csatlakozás előtt – 2002/2003	228
11.4. Csatlakozás után – 2008	232
11.5. Magyar előzetes döntéshozatali ügyek után – 2012	234
11.6. Napjaink – 2017	238
11.7. A jövő	242
11.8. Irodalomjegyzék	243
12. Visszaélések az áfa rendszerében	
büntető bírói szemmel (Molnár Gábor Miklós)	245
12.1. Bevezető gondolatok	245
12.2. A büntetőjogi szabályozás	246
12.2.1. Adócsalás a korábbi Btk-ban	246
12.2.2. A költségvetési csalás	247
12.2.3. Dogmatikai és gyakorlati kérdések a költségvetési csalás köréből	248
12.2.4. Az Európai Unióhoz csatlakozás hatása az áfa bűnözésre	254
12.2.5. A releváns iratok eltüntetése, az iratlopás	255
12.3. Jogkövetkezmények	258
12.3.1. A vagyonelkobzás	258
12.3.2. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal polgári jogi igénye	260
12.3.3. A pénzmosás	261
12.3.4. A „ne bis in idem” elvének újszerű értelmezése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában	261
12.4. Záró gondolatok	263
12.5. Irodalomjegyzék	264
V. rész A hozzáadottérték-adó nemzetközi vonatkozásairól	267
13. Az Európai Unió és a nemzeti hozzáadottértékadó-rendszerek kapcsolata (Jancsa-Pék Judit)	269
13.1. A héa jelentősége	269
13.2. Az EU adópolitikája	271
13.3. Az uniós és a nemzeti jog viszonya	271
13.4. Az áfa harmonizációja az EU-ban: történet	273
13.5. Magyarország	282
13.6. Az áfa jövője – a történet folytatása	284
13.7. Irodalomjegyzék	297
VI. rész A szerzőkről röviden	301
Melléklet	319

Vágyi Ferenc Róbert

2. Az áfa módszertana, jellemzői, logikája, felépítése

A forgalmi adóról először 1919-ben jelent meg tanulmány. Az Európai Unióban (akkor még EGK, illetve Közös Piac néven szerepelt) harmonizált szinten először 1967-ben került bevezetésre. Innentől kezdve az általános forgalmi adó rendszere folyamatosan alakult, megindult a valódi harmonizáció. Ma már a törvényi szabályok harmonizált jogrendszeren alapulnak, amelyektől a tagországok nem térhetnek el. Természetesen az ilyen nagy rendszerekkel mindig akadnak problémák, a rendszer adminisztrációja is kissé nehézkes, az eltérő tagállami szabályok sokszor okoznak nehézségeket.

Ebben a tanulmányban a már mostanra teljesen kiforrott általános forgalmi adó rendszerét, logikáját, módszertanát és felépítését mutatom be a magyar törvényi szabályozás alapján. Láttatni szeretném, hogy az áfa-törvény valamennyi szabálya levezethető az áfa logikájából, jellemzőiből, valamint a törvény területi, személyi és tárgyi hatályából. Természetesen terjedelmi okokból valamennyi szabály ilyen irányú összefüggéseit nem tudom bemutatni.

2.1. A forgalmi adók rendszere

A forgalmi adók alapvető jellemzői elég egyszerűen, könnyedén megfogalmazhatók (Galántai, 2006):

- közvetett adó (az adóalany és az adóterhet viselő személye elválik);
- forgalmi típusú;
- összfézisú;
- nettó beszédési technikájú;
- hozzáadott-érték típusú adó;
- fogyasztást terhelő adó;
- alapvetően semleges jellegű (a kedvezmények és mentességek rontják a semlegességet);
- számlázási kötelezettségre épül.

A forgalmi adókat több aspektusból is meg lehet közelíteni és meg lehet különböztetni. (Kelemen, 2005) Hatókör tekintetében megkülönböztetünk általános, illetve egyedi, azaz csak egyes termékekre kiterjedő forgalmi adót. A csak egyes termékekre kiterjedő forgalmi adóztatás szemléletes példája a jövedéki adó, de ez most nem témája értekezésünknek. Ugyanakkor kijelenthető, hogy az általánosnak mondott forgalmi adó sem teljesen általános, hiszen itt is vannak olyan adótárgyak, amelyekre nem vonatkozik az adókötelezettség. Ennek több oka is lehet. Elsősorban szociálpolitikai megfontolások, jogi szempontok, vagy éppen az adóztatás technikai kivitelezhetőségének korlátai.

Beszedés alapján megkülönböztetünk közvetlen és közvetett adóztatást. A forgalmi adóztatás a világon elterjedten közvetett jellegű, ami azt jelenti, hogy az adót bevalló és befizető adóalany az általa befizetendő adót másra hárítja át, azaz az értékesítési láncban a soron következő ponton állóval fizeteti meg. Azt is jelenti még, hogy az adót bevalló adóalany elválí az adóterhet viselő végső fogyasztó személyétől, az adót bevalló adóalany a végső fogyasztóra hárítja át az értékesítési lánc végén az adóterhet.

Kapcsolódása szerint a forgalmi adó lehet egyfázisú, többfázisú, illetve össz-fázisú. Egyfázisú adóztatás esetén mindig csak az értékesítési lánc egy pontján kell adót fizetni. A többfázisú adóztatásban az értékesítési lánc több fázisában is (pl. termelés, kereskedelem) van adófizetési kötelezettség. Ha a termelés-értekesítés-végső fogyasztás minden fázisában van adófizetési kötelezettség, akkor azt össz-fázisú forgalmi adónak nevezzük.

Számítása és beszédési technikája szerint megkülönböztetünk bruttó vagy nettó jellegű forgalmi adóztatást. A bruttó típusú adóztatás esetén az értékesítési láncban következő adóalanyoknak minden esetben az általa beszerzett termék bruttó árára kell rászámolnia a saját hasznát, majd erre az általa fizetendő forgalmi adót. A nettó jellegű adóztatás esetén azonban csak a hozzáadott-értékre kell megfizetni az adót. Ezt a gyakorlatban egy olyan adózási rendszer biztosítja, amely lehetőséget biztosít az adóalanyoknak az adólevonásra. Tehát az adóalany levonhatja azt az adóösszeget, amelyet rá áthárítottak (az egyéb feltételek megléte esetén).

Közgazdasági tartalma szerint az általános forgalmi adó a fogyasztást adóztatja, tehát minden esetben a végső fogyasztó fizeti meg ténylegesen a forgalmi adót. Azt, hogy ki minősül végső fogyasztónak, az 1. táblázat után tárgyaljuk.

Az adózás alkotmányos elveiként határozhatjuk meg az általánosságot, egyenlőséget és az arányosságot. Elvileg az adózás minden természetes személyre, szervezetre kiterjed, ha az adóalanyiság feltételei adottak. Az egyenlőség jelentéseként az egyenlő feltételek szerinti adózást határozhatjuk meg, így tilos a diszkrimináció. Az arányosság biztosítja azt, hogy az adózók vagyoni, jövedelmi, teherbíró képességük figyelembevételével mellett adózzanak, ennek összehangolása szükséges az egyenlőség elvével.

Az általános forgalmi adó tekintetében viszonylag hamar megvalósult a közös európai uniós szabályozás, hiszen 1977-től már egységes szabályokat alkalmaztak. Az Európai Unióban egészen 2006.12.31-ig a hatodik áfai irányelv biztosította az áfa közös, harmonizált szabályait. Majd ezt váltotta fel a 2006/112/EK irányelv, mely jelenleg is a hatályban lévő szabályokat tartalmazza.

Az Európai Unióban jelenleg alkalmazott forgalmi adókra általánosan jellemző, hogy általánosak, összefázisúak, nettó jellegűek, a végső fogyasztást adóztatóak, a közvetett adók kategóriájába sorolhatóak.

Az egyes országokban az általános forgalmi adó törvények alapvető célja, hogy

- az államháztartás feladatainak ellátásához szükséges állandó és értékálló bevételt biztosítson;
- az árutermelő piacgazdaság igényeit kielégítő verseny-semleges adórendszer működjön;
- az Európai Unió tagjaként a jogharmonizációs kötelezettségeket teljesítse.

Az eddig tárgyaltak alapján megállapítható, hogy az adó befizetője a költségvetés felé elvállalja a személytől, akit az adó ténylegesen terhel. Az adózás során az adót megfizető a vevőjétől szedi be az adót és fizeti be a költségvetésbe, a meghatározott bankszámla javára. Ennek nyomon-követéséhez világos és átlátható adminisztráció szükséges.

Most vizsgáljuk meg egy példán keresztül, hogyan működik a gyakorlatban az áfa rendszere. A példában egy tetszőleges termék útját mutatjuk be a termelőtől a végső fogyasztóig. Feltételezzük, hogy a termék első eladási ára áfa nélkül 400 egység volt, az áfa-kulcs minden fázisban 27%, az 1. Termelőnek nincsen levonható adója, a 2. és 3. Kereskedőnek van adólevonási joga. Az áthárított adó sorban az adóalanyra áthárított adóterhet értjük.

Az értékesítési lánc	1. Termelő	2. Nagykereskedő	3. Kiskereskedő	4. Végző Fogyasztó
Nettó ár	400	1000	1800	-
Fizetendő adó	108	270	486	-
Bruttó ár	508	1270	2286	2286
Hozzáadott érték	-	600	800	-
Fizetendő adó	108	270	486	-
Áthárított adó	0	108	270	-
Levonható adó	0	108	270	-
Adóteher	108	162	216	486

1. táblázat: Az áfa helye, logikája és rendszere az értékesítési láncban

Forrás: saját szerkesztés

Az 1. számú táblázatból jól látszik, hogy ezen feltételek mellett az adóalanyra áthárított és általa levonható adó megegyezik. Ez abban az esetben van így, ha minden beszerzése az adóköteles tevékenysége érdekében történik. Az is szembe-tűnő, hogy a Végző Fogyasztó nem tudja levonni a rá áthárított adót, ő ezt megfizeti a bruttó árban a Kiskereskedőnek. Az is jól látszik, hogy a Nagykereskedő tényleges adóterhe (162) a hozzáadott értéke (600) után, a Kiskereskedő tényleges adóterhe (216) szintén a hozzáadott értéke (800) után számítható.

Azonban azt is látnunk kell, hogy végző fogyasztó nemcsak magánszemély lehet, hanem mindenki (jogi személy, jogi személyiség nélküli társaság, egyéb szervezet stb.), akinél megáll az áfa továbbhárítása, azaz aki nem tudja másra az adót továbbhárítani. Ezért minden olyan gazdasági szereplő, aki az éppen aktuális beszerzéseit nem adóköteles tevékenysége érdekében használja fel (mert közérdekű jellegre, vagy egyéb sajátos jellegre tekintettel mentes értékesítést végez, vagy mert választása szerint alanyi adómentes), szintén végző fogyasztónak minősül.

Mivel az általános forgalmi adó közvetett adó, összefázisú, nettó beszédési technikájú, fogyasztást terhelő, így ezekből levonhatjuk az általános forgalmi adó alapvető logikáját, mely tehát a következő:

- akinek van fizetendő adója, annak van adólevonási joga,
- akinek nincs fizetendő adója, annak nincs adólevonási joga.

Természetesen ez egy leegyszerűsítése a dolgoknak, viszont ennyire egyszerű az egész logika. Az az adóalany, aki adóköteles tevékenységet folytat és ezért van az értékesítése után adófizetési kötelezettsége, annak van adólevonási joga az adóköteles tevékenysége érdekében történő beszerzései után. Az az adóalany viszont, aki nem adóköteles értékesítést végez (mert valamilyen okból mentes az értékesítése), annak ezen értékesítésével kapcsolatban nincs adólevonási joga. Ugyanúgy, ahogyan a nem adóalanynak sincs, hiszen ő nem végez értékesítést sem, adóalanynak sem minősül, ezért tehát levonási joga sem keletkezhet. Mivel mindkét esetben mindkét gazdasági szereplő (az adóalany és a nem adóalany) végső fogyasztónak minősülnek, akik nem tudják a feljuk felszámított adót továbbhárítani.

2.2. Az áfatörvény hatálya

A magyar áfatörvény szerkezetén keresztül mutatjuk be az általános forgalmi adó módszertanát, felépítését, összefüggéseit.

2.2.1. Területi hatály

A törvény területi hatálya Magyarország területe, melyet a törvény belföldként nevesít. A belföldi területi hatályon kívül figyelemmel kell lenni mind az Európai Közösség területére, mind pedig a harmadik országokra.

2.2.2. Személyi hatály

A jogszabály személyi hatályába az adóalanyok tartoznak bele. Adóalanynak minősül az a jogképes személy vagy szervezet, amely saját nevében gazdasági tevékenységet¹ végez, tekintet nélkül annak helyére, céljára és eredményére. A cselekvőképességet a magyar jog alapján kell elbírálni.

Közös tulajdonban lévő ingó és ingatlan ellenérték fejében történő hasznosításakor adóalanyok a tulajdonostársak közössége értendő.

---

¹ *Gazdasági tevékenységnek minősül valamely tevékenység üzletszerű, illetve tartós vagy rendszeres végzése, ha annak célja, hogy ellenértéket érjenek el, és független formában valósul meg. Adókötelezettséget eredményez az ingatlan és a hozzá tartozó földrészlet, telek sorozat jellegű értékesítése is. Nem minősül gazdasági tevékenységnek a munkaviszony és munkaviszony jellegű jogviszony keretében végzett tevékenység, továbbá a jogszabály alapján közhatalom gyakorlására jogosult személy által ellátott közhatalmi tevékenység.*

2.2.3. Tárgyi hatály

Az adót a belföldi ellenérték fejében végzett termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás után, az Európai Közösségen belüli belföldön és ellenérték fejében megvalósuló beszerzés és termékimport után kell megfizetni.

2.2.3.1. Termék értékesítése

Termék-értékesítésnek minősül valamely birtokba vehető dolog átengedése, amely az átvevőt tulajdonoskénti rendelkezésre jogosítja, vagy más birtokba vehető dolog szerzése szempontjából ilyen joghatást eredményez. Birtokba vehető dolognak minősül a dolog módjára hasznosítható természeti erők és az értékpapírok közül az, amelynek megszerzése az abban megjelölt termék megszerzését is jelenti. Nem tartozik ide a pénz, készpénz-helyettesítő fizetési eszköz, pénzhelyettesítő eszköz és az értékpapír.

Termékértékesítésnek minősül az az ügylet, amikor a terméket határozott időre szóló bérlet vagy részletre vétel alapján adják át oly módon, hogy az a szerződés végén a bérlő tulajdonába kerül (zárt végű pénzügyi lízing).

Ugyanilyen megítélés alá esik a bizományosi szerződés alapján történő átadás is, bár ekkor még nincs tulajdonjog átadás. Ilyenkor adóalapot a bizományi díj képez.

Az adós és hitelező között a termék tulajdonoskénti rendelkezésre jogosultság átszállása is adókötelessé válik, ha a hitelező a dologi biztosítékul szolgáló terméket lejárt követelésének érvényesítésére értékesíti és az abból származó ellenérték közvetlenül megilleti.

A termékértékesítés fontos eleme az ellenérték. Ellenértéknek minősül bármely vagyoni előny, követelés mérséklésére elismert vagyoni érték is. A kártérítés nem tartozik ebbe a körbe. Kártérítés mindig a jogellenes magatartás miatt fizetendő, ezért nem minősül ellenértéknek, viszont így termékértékesítésnek sem minősül. Így a kártérítés nem tartozik az áfatörvény tárgyi hatálya alá.

2.2.3.2. Szolgáltatás nyújtása

Szolgáltatás nyújtásának minősül minden olyan ügylet, amely nem termék értékesítése a törvény meghatározása alapján.

Ide tartozik különösen:

- vagyoni értékű jogok átengedése;
- kötelezettségvállalást valamely tevékenység végzésének abbahagyására, valamely helyzet, állapot tűrésére.

Ellenérték fejében végzett szolgáltatásnak minősül, ha az adóalany a terméket vállalkozásából kivonva azt saját maga vagy alkalmazottai magánszükségleteinek kielégítésére, továbbá, ha a vállalkozástól idegen célokra használja és ahhoz korábban adólevonási jog kapcsolódott.

Nem minősül szolgáltatásnyújtásnak, ha a termék értékesítője, szolgáltatás nyújtója részére az ellenértéket megtérítik, vagy ha a követelést harmadik félre engedményezik abban az esetben, ha az ellenérték megtérítése, illetve a követelésként fennálló ellenérték megvásárlása pénzzel, készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel vagy pénzhelyettesítő eszközzel történik.

Szintén nem minősül szolgáltatás-nyújtásnak a közcélú adomány nyújtása.

Ha az adóalany a szolgáltatás-nyújtásban saját nevében, ellenben más javára jár le, akkor úgy kell tekinteni, mintha ennek a szolgáltatásnak a nyújtója és igénybe vevője is lenne egyszerre.

Nem befolyásoló tényező az ügylet megítélésében, ha a szerződéskötés jogszabályi rendelkezés, bírósági vagy más hatósági határozat alapján, illetve árverés útján történik.

Nem minősül adóztatandó tevékenységnek az apport, ha az adóalany a törvényben meghatározott feltételeknek megfelel. Továbbra sem terheli adófizetési kötelezettség a jogutódlással történő megszűnést sem.

Ellenérték fejében teljesített termékértékesítésnek minősül, ha az adóalany a vállalkozása tulajdonában tartott terméket továbbítja vagy bizományba átvett terméket továbbít belföldről a Közösség másik tagállamába vállalkozása szükségleteire. Ezen szabály alól kivételeket fogalmaz meg a törvény.

2.2.3.3. Termék Közösségen belüli beszerzése

Termék Közösségen belüli beszerzése alatt értjük, ha valamely adóalany vagy nem adóalany jogi személy terméket szerez be olyan, a Közösség valamely tagállamában adóalanyként nyilvántartásba vett adóalanytól, aki nem részesül adómentességben és amely a közös hozzáadott-értékadó rendszerről szóló 2006/112/EK

irányelv megfelelő rendelkezéseiben foglaltaknak megfelel. Kivételként fogalmazódik meg az új közlekedési eszköz beszerzése, valamint a jövedéki termék adóalany vagy nem adóalany jogi személy általi beszerzése, ha a beszerzés jövedéki adó fizetési kötelezettséget keletkeztet.

Közösségen belüli termékbeszerzés feltételei:

- egyik tagállamból a terméket másik tagállamba fuvarozzák akár az eladó, akár a vevő megbízásából harmadik személy által;
- az eladó saját tagállamában nem választott adómentességet;
- vevő áfa adóalany (kivétel az adólevonásra nem jogosító adómentes tevékenységet végző és az alanyi adómentes, továbbá a mezőgazdasági tevékenységet folytató)
- vevő olyan nem adóalany jogi személy, aki a Közösségen belüli beszerzés alapján áfa fizetésre kötelezett;

Nem kell megfizetni az olyan termék Közösségen belüli beszerzése estén az adót, mely adómentes lenne, ha belföldön értékesítenék.

2.2.3.4. Termékimport

Termék importnak számít olyan terméknek a Közösség területére való behozatala vagy bejuttatása valamely módon, amely a Közösség területén nincs szabad forgalomba helyezve. Ugyanezen megítélés alá esik az is, ha a szabad forgalomban lévő terméket a Közösség azon területéről hozzák be, amely területrészt az áfatörvény alapján harmadik államnak minősül.

2.3. A teljesítés helye

A teljesítés helyének pontos meghatározása nagyon fontos az adófizetési kötelezettség megállapításához, hiszen a törvény területi hatályához kapcsolódik, és ez dönti el az adófizetési kötelezettség helyét. Ha tehát a teljesítés helye nem Magyarország, akkor az ügylet nem adóztatható Magyarországon. Fontos tudnunk azt is, hogy számviteli törvény és az áfa-törvény szerinti teljesítés eltérhetnek egymástól. A számviteli törvény a Ptk. szerint megkötött szerződés alapján határozza meg a teljesítés idejét, míg az áfatörvény ettől – sok esetben – eltérő időpontokat is meghatározhat. Azt is tudnunk kell, hogy a számviteli törvény nem mögöttes jogszabálya az áfatörvénynek, ezért semmilyen módon nem számít áfa szempontból a számviteli törvény megközelítése.

2.3.1. Termékértékesítés

2.3.1.1. Általános szabály

Főszabály szerint a termék értékesítésének teljesítési helye az a hely, ahol a termék az értékesítés teljesítésekor ténylegesen található.

2.3.1.2. Különös szabályok

Láncügyletek (ugyanazt a terméket egymás után többször is értékesítik) esetében a teljesítés helye az a hely, ahol a termék a feladás vagy a fuvarozás megkezdésének időpontjában található, feltéve, hogy olyan láncügyletről van szó, amely megelőzi azt a termékértékesítést, amelynél a terméket az értékesítő, vagy a beszerző, vagy bármelyikük megbízásából harmadik személy adja fel, vagy fuvarozza el. Ha viszont olyan láncügyletről van szó, amely követi azt a termékértékesítést, amelynél a terméket az értékesítő, vagy a beszerző, vagy bármelyikük megbízásából harmadik személy adja fel, vagy fuvarozza el, a teljesítés helye az a hely, ahol a termék a küldeménykénti megérkezésekor vagy a fuvarozás befejezésekor van.

Fuvarozásos termékértékesítés esetén a teljesítés helyének azt a helyet kell tekinteni, ahol a termék a feladás vagy a fuvarozás megkezdésének időpontjában található.

Fel- vagy összeszerelés tárgyául szolgáló termék esetén, ha az értékesített termék olyan fel- vagy összeszerelés tárgyául szolgál, amelyet az értékesítő maga – vagy más – javára végez, a termék értékesítésének teljesítési helye az a hely, ahol a termék fel- vagy összeszerelése, illetőleg annak üzembe helyezése történik.

Abban az esetben, ha a termék értékesítése vasúti, vízi, vagy légi közlekedési eszközön történik, és az a Közösségen belül végzett személyszállítás tartama alatt teljesül, a termék értékesítésének teljesítési helye az a hely, ahol a személyszállítás indulási helye van.

2.3.2. Szolgáltatásnyújtás

2.3.2.1. Általános szabály

Abban az esetben, ha az áfatörvény szerint adóalany részére nyújtott szolgáltatásról beszélünk, akkor a teljesítés helye az a hely, ahol a szolgáltatást igénybe vevő székhelye, állandó telephelye található.

Ha nem adóalany részére nyújtott szolgáltatásról beszélünk, akkor a teljesítés helye mindig az a hely, ahol a szolgáltatás nyújtójának székhelye, állandó telephelye található.

2.3.2.1. Különös szabály

Olyan közvetítő esetén, aki más nevében és javára közvetít szolgáltatásokat, az így közvetített szolgáltatás teljesítési helye mindig az a hely, ahol a közvetített ügylet teljesítési helye van.

Ingatlanhoz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások nyújtása esetén a teljesítés helye mindig az ingatlan fekvése szerinti tagállam. Személyszállítási szolgáltatásnyújtás esetén a teljesítés helye mindig a ténylegesen megtett útvonal. Adóalanyok részére mindenféle rendezvényekre való belépést biztosító szolgáltatások esetén a teljesítés helye mindig az a tagállam, ahol a rendezvényt ténylegesen megrendezik. Éttermi és egyéb vendéglátó-ipari szolgáltatások teljesítési helye általános szabály szerint mindig az a hely, ahol a szolgáltatást ténylegesen nyújtják.

2.3.3. Közösségen belüli beszerzések

A Közösségen belüli termékbeszerzések esetén fő szabályként a teljesítés helye a termék feladásának vagy fuvarozásának a rendeltetési helye. Ha a beszerző a Közösség azon másik tagállamában, ahol a termék Közösségen belüli beszerzése teljesült, köteles adót fizetni az adott tagállam joga szerint, és ha már belföldön is fizetett adót ugyanezen ügylet után, úgy az adó alapját csökkentheti azzal az összeggel, amely az adó alapjául szolgált azon másik tagállamban.

2.3.4. Termék importjának teljesítési helye

Termékimport esetén főszabályként a teljesítés helye abban a tagállamban van, amelybe az importált terméket hozzák. Természetesen kivételek itt is vannak (pl. vámszabadterületi tárolás).

Fenti szabályokból egyértelműen látható, hogy a teljesítés helye a területi hatályból vezethető le minden esetben, ahhoz egyértelműen kötődik, abból egyértelműen következik.

2.4. Adófizetési kötelezettség, adó megállapítása

Az adófizetési kötelezettség egyértelműen kötődik a törvény területi hatályához, mivel ez dönti el az adófizetési kötelezettség helyét. Emellett egyértelműen a törvény tárgyi hatályához is kapcsolódik, hiszen a felsorolt négy ügylet (1.2.3.1-1.2.3.4. pontok) megvalósulása esetén áll be.

Az adófizetési kötelezettség tehát akkor keletkezik, ha az adóztatandó ügylet tényállásszerűen megvalósul. Akkor is beáll a teljesítés vélelme, ha a teljesítés hiánya ellenére számlakibocsátás történik, kivéve, ha a kibocsátó kétséget kizáróan bizonyítja:

- a számlakibocsátás ellenére teljesítés nem történt;
- eljesítés történt, de azt nem ő, hanem más teljesítette és ezzel egyidejűleg a számlát érvényteleníti, továbbá haladéktalanul értesíti erről a számla befogadóját.

Fizetendő adót a teljesítéskor kell megállapítani általános esetben.

Ha az adóköteles ügylet tárgya természetben osztható és a részteljesítésnek nincs akadálya, akkor a részteljesítés is teljesítésnek minősül. Teljesítés időpontja a fizetési esedékesség, ha a felek részletfizetésben vagy határozott időre szóló elszámolásban állapodtak meg. Ha teljesítés meghaladja a 12 hónapot időarányos részteljesítés történik. Előleg teljesítési időpontja a kézhezvételnél, vagy a jóváírás napja, az összege a fizetendő adót is tartalmazza.

Fordított adózásnál a fizetendő adót, az alábbiak közül,

- az ügylet teljesítését tanúsító számla kézhezvételekor vagy
- ellenérték megtérítésekor, vagy
- teljesítést követő hó 15 napján,

amelyik leghamarabb következik be, azon a napon kell megállapítani.

Adólevonási jog akkor keletkezik, mikor az előzetesen felszámított adóhoz kapcsolódó fizetendő adót meg kell állapítani, azaz az ügylet teljesítésekor. A levonás olyan mértékű, amilyen mértékben a felhasználás adóköteles tevékenységhez kapcsolódik.

2.5. Az adó alapja

Főszabály szerint az adó alapja a teljesítés ellenértéke, amely az adófizetési kötelezettségből vezethető le, de amely mögött ott húzódik a törvény személyi hatálya is, mivel csak adóalanynak van adófizetési kötelezettsége és ezáltal adóalapja. Ugyanakkor kijelenthető, hogy az adóalap meghatározása nem tartozik a törvény területi hatálya alá, hiszen az adóalap nemcsak a magyarországi ügyletek esetén számítható ki és alkalmazható, hanem a Közösségen belüli és az Exportértékesítések esetén is, melyek kívül esnek a törvény területi hatályán.

A teljesítés pénzben kifejezett ellenértéke számít adóalapnak, amelyet a jogsult kap vagy kapnia kell. Ha az ellenérték nem pénzben kifejezett és a megtérítése sem pénzzel, készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel vagy pénzhelyettesítő eszközzel történik, hanem termék értékesítésével vagy szolgáltatás nyújtásával, akkor a két ügyletet külön-külön kell figyelembe venni azzal, hogy azok egymás ellenértékei. Az adó alapját pénzben kifejezve, a termék vagy szolgáltatás szokásos piaci ára alapján kell megállapítani. Kapcsolt felek között az adó alapját a szokásos piaci ár alapján kell megállapítani, ha az ellenérték aránytalanul magas vagy alacsony és az értékesítőt az adólevonási jog nem egészben illeti meg, kivéve, ha azt jogszabály határozza meg.

Az áfa alapjába beletartoznak:

- adók, vámok, illetve, járulékok, hozzájárulások, lefölözések és más kötelező jellegű befizetések, kivéve magát az áfát;
- felmerült járulékos költségek, melyet a termék értékesítője, szolgáltatás nyújtója áthárít a vevőjére (pl.: csomagolás, fuvarozás, bizomány, biztosítás költsége);
- az árat közvetlenül befolyásoló támogatások is.

Nem tartozik az adóalapba:

- skonto,
- teljesítésig adott árengedmény,
- mennyiségre tekintettel adott árengedmény,
- elszámolási kötelezettséggel nyilvántartott kapott pénzeszköz.

Közösségi beszerzések adóalapjának megállapítása megegyezik a belföldi ügyletekhez kapcsolódó adóalap-megállapítás módjával. Saját tulajdonú termékek

tagállamok közötti teljesítésekor mind a beszerzés, mind az értékesítés esetén az adó alapja a beszerzési ár, ha ez nem határozható meg, akkor az előállítási költség.

Termékimportnál az adó alapja a termék jogszabály alapján megállapított vámértéke (Közösségi Vámkodekx), melyet módosítanak az adók, járulékok, vá-mok, és egyéb kötelező jellegű befizetések és az első rendeltetési helyig felmerülő járulékos költségek.

Az adó alapjának utólagos csökkentésére is nyílik mód,

- ha a teljesítés meghiúsul és a felek az eredeti állapotot állítják helyre, vagy ha erre nincs lehetőség, akkor a meghiúsulásig terjedő időre hatályosként elismerik;
- betétdíjas termék betétdíjának visszatérítésekor;
- az elszámolási időszak alkalmazása esetén a visszatérített, elszámolási idő-szakra megfizetett vagy fizetendő összeget meghaladó rész.

Az adó alapját forintban kell megállapítani. A külföldi pénznemben kifejezett összeget át kell számítani forintra.

Alkalmazandó árfolyamok:

- termék Közösségi beszerzése és előleg fizetése esetén a fizetendő adó meg-állapításakor;
- időszaki elszámolásnál a számla kibocsátásakor;
- egyéb esetben a teljesítéskor érvényes árfolyam alapján.

Az adózó alkalmazandó árfolyamként választhatja a Magyar Nemzeti Bank (MNB) vagy a belföldön pénzváltási engedéllyel rendelkező hitelintézet eladási árfolyamát, továbbá az Európai Központi Bank (EKB) által hivatalosan közzétett utolsó árfolyamot is. Az MNB és az EKB által közzétett árfolyam választásáról az adózónak tájékoztatnia kell az adóhatóságot. A választástól számított két évig ettől nem lehet eltérni.

Termékimportnál azt az árfolyamot kell alkalmazni, melyet a vámérték meg-határozásánál kell alkalmazni.

2.6. Az adó mértéke

Az adó mértéke az adó alapjának százalékban kifejezett mértéke, mely 2019-ben Magyarországon 27%. Ezt nevezzük általános mértéknek a tanulmányunk elején hivatkozott uniós irányelv alapján. Az uniós szabályok szerint két kedvezményes adómérték alkalmazható, mely Magyarországon jelenleg 5 és 18%.

Az 5%-os adókulcs alá jellemzően az egészségüggyhez kapcsolódó termékek találhatóak (fehér bot, gyógynövények, stb.), valamint napilapok, sertés és más nagytestű állat egészben vagy félben, halak stb.. Szolgáltatások közül kiemelhető a távhőszolgáltatás és az élő előadó-művészeti tevékenység.

18%-os adómérték alá tartoznak a tej és tejtermékek, gabonalisztek és azok felhasználásával készült termékek. A szolgáltatások közül a kereskedelmi szállás-hely-szolgáltatás és a szabadtéri táncos, zenés rendezvények belépőjegyei.

A juttatott vagyoni előny pénzben kifejezett értékét úgy kell tekinteni, mint amely tartalmazza az áfát. Megállapítása a bruttó összegből történik. Minden esetben a teljesítés időpontjában érvényes adómérték alkalmazandó (kivéve, ha átmeneti szabályok másként rendelkeznek).

2.7. Adómentesség

Az adómentesség az adóalanyt jogszabály alapján vagy választása alapján illeti meg. A jogszabály a tevékenység közérdekű jellegére tekintettel és egyéb sajátos jellegére tekintettel határoz meg mentességeket. Ez azt jelenti, hogy bizonyos, a törvényben előírt termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások valamelyik jellegre tekintettel adómentesnek minősülnek. Ezeket hívta egy korábbi jogszabály összefoglaló néven tárgyi adómentességnek. Ez a név egyébként találó elnevezés volt, hiszen valóban, ez a fajta mentesség az adó tárgyához és így a törvény tárgyi hatályához tartozik, abból vezethető le.

Az adóalany „tárgyi” adómentes értékesítés esetén a törvény logikája szerint:

- adófizetésre nem kötelezett,
- előzetesen felszámított áfa levonására nem jogosult ehhez az értékesítéshez kapcsolódóan,
- az általa kibocsátott számlán áthárított adó, illetve %-ban meghatározott áfa tartalom nem tüntethető fel.

Az adózót választása alapján bizonyos feltételek (2019-ben Magyarországon 12 millió forintos bevételi értékhatár-maximum) teljesülése esetén alanyi adómentesség illeti meg. Ez szintén a nevében hordozza, hogy ez a típusú mentesség az adózót, mint adóalanyt illeti meg, tehát ebben az esetben az adóalany minden termékértékesítése és szolgáltatásnyújtása adómentes. Ez a fajta mentesség tehát egyértelműen a törvény személyi hatályából vezethető le.

Az adóalany alanyi adómentes státuszában a törvény logikája szerint:

- adófizetésre nem kötelezett (kivételek természetesen vannak),
- előzetesen felszámított áfa levonására nem jogosult,
- az általa kibocsátott számlán áthárított adó, illetve %-ban meghatározott áfa tartalom nem tüntethető fel.

Másik csoportosítás szerint a mentességek lehetnek:

- valódi mentességek,
- nem valódi mentességek.

Valódi mentességnek (vagy más néven: adólevonási joggal nem járó mentességnek) hívjuk azokat a mentességeket, amelyek után egyetlen adóalanynak sem kell a termékértékesítés vagy a szolgáltatásnyújtás után adóznia. Ilyen valódi mentességek a következők:

- 1) alanyi adómentesség;
- 2) a tevékenység közérdekű jellegére tekintettel adómentesség;
- 3) a tevékenység egyéb sajátos jellegére tekintettel adómentesség.

Nem valódi mentességnek (vagy más néven: adólevonási joggal járó mentességnek) hívjuk azokat a mentességeket, amelyek után nem az értékesítést végző adóalany, hanem a terméket beszerző, szolgáltatást igénybe vevő adóalany fizeti meg az adót. Ilyen nem valódi mentességek a következők:

- 1) Közösségen belüli értékesítés;
- 2) exportértékesítés;
- 3) belföldi fordított adózás alá tartozó értékesítés.

A Közösségen belüli értékesítés és az exportértékesítés esetén azért nem fizet adót az értékesítést végző adóalany, mert az értékesítés kilép a magyar áfatörvény területi hatálya alól, hiszen a célországban alkalmazható adómértékkel kellene az értékesítést számláznia. Ezért ezekben az esetekben a vevő köteles bevallani és megfizetni a beszerzés után az adót. Ez egyben azt is jelenti, hogy abban az

elméleti esetben, ha az Európai Unió belül vagy az egész világon teljesen azonosak lennének az áfa-szabályok, teljesen azonosak lennének az adómértékek, az egyes termékek és szolgáltatások statisztikai és adómérték alá történő besorolásuk, akkor egy magyar adóalany nyugodtan számlázhatna a Közösségen belüli és az exportértékesítés esetén is általános forgalmi adóval növelten, hiszen így nem sérülne egyetlen állam költségvetése sem.

2.7.1. Tevékenység közérdekű jellegére tekintettel adómentes

A törvény taxatív felsorolja azokat a tevékenységeket, melyeket ebbe a csoportba tartozóként határoz meg. Ezen tevékenységek gyakorlása esetén azonban nem illeti meg az adózót az adólevonási jog. Amennyiben az adózó a felsorolt adómentes tevékenységeken kívül más általános szabályok szerinti tevékenységet is végez, akkor az adómentesség csak ezen tevékenységekre értendő. Ide tartozik például a postai szolgáltatás, humán egészségügyi szolgáltatások, szociális ellátás keretében végzett termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás, oktatás, sporthoz kapcsolódó szolgáltatás, bejegyzett vallás gyakorlására létrehozott jogi személy általi személyzet rendelkezésre bocsátása, bölcsődei, óvodai, tanári, oktatói tevékenységet végző szolgáltatása, nyereségszerzésre nem törekvő bejegyzett szervezet által a tagjainak végzett tevékenység stb.

2.7.2. Tevékenység egyéb sajátos jellegére tekintettel adómentes

A törvényben szintén megtalálható az a felsorolás, amely alapján adómentesség kapcsolódik a tevékenységekhez. Itt található a biztosítási, hitelezési, ügyfélszámlával kapcsolatos tevékenységek, pénzváltás, befektetési alapok kezelés, postai bélyeg névértéken történő értékesítése, szerencsejáték szolgáltatás nyújtása, mely a szerencsejáték szervezéséről szóló törvény hatálya alá tartozik, beépített ingatlan és a hozzá tartozó földrészlet értékesítése, melynél az első rendeltetésszerű használatba vétel nem történt meg, vagy megtörtént a használatba vétel, de attól az értékesítésig nem telt el két év. Beépítetlen ingatlan értékesítése, kivéve a telek értékesítését, továbbá az ingatlan bérbeadása is ebbe a kategóriába tartozik.

A termék értékesítése mentes az adó alól, amennyiben az értékesítést megelőzően adómentes termékértékesítéshez vagy szolgáltatásnyújtáshoz használták és hozzá adólevonási jog nem társult, továbbá, ha az értékesítést megelőzően a kapcsolódó áfa nem vonható le, továbbá, ha előzetesen felszámított áfa kapcsolódott volna, de az nem lenne levonható.

2.7.3. Adókötelessé tétel

Az adózó választása alapján bizonyos esetekben az adómentesség helyett adókötelezettséget is választhat. A választási lehetőség a tevékenység egyéb sajátos jellegéhez kapcsolódó adómentességekre vonatkozhat. Erről a döntéséről az adóhatóságot tájékoztatnia kell. A bejelentést az adóévet megelőzően vagy a tevékenység megkezdése előtt kell megtennie.

Termékértékesítéshez kapcsolódóan a beépített ingatlan és a beépítetlen ingatlan vonatkozásában választhat, míg a szolgáltatásnyújtások esetén a bérbeadás és hasznóbérbeadás tehető adókötelessé. A választás megtehető úgy is, hogy mind a termékértékesítésre, mind a szolgáltatásnyújtásra vonatkozzon, de úgy is, hogy külön-külön él a lehetőséggel, illetve csak a lakóingatlanok nem minősülő ingatlan vonatkozásában.

2.7.4. Közösségen belüli értékesítés, beszerzés

Mentes az adó alól a belföldről a Közösség területére történő értékesítés, függetlenül attól, hogy a feladást vagy fuvarozást az értékesítő, a beszerző vagy harmadik személy végzi, egy olyan adóalanynak, aki nem belföldön, hanem a Közösség más tagállamában jár el, vagy a Közösség más tagállamában nyilvántartásba vett adófizetésre kötelezett, nem adóalany jogi személy.

Adómentes a belföldön küldeményként feladott vagy belföldről elfuvarozott új közlekedési eszköz értékesítése, ha az igazoltan külföldre a Közösség területére történik. Ebben az esetben a célország szerinti adóztatási elv lép érvénybe.

A jövedéki termékek esetén különös szabály érvényesül, mely alapján akkor is a beszerzőt terheli az adókötelezettség, ha egyébként adófizetésre nem lenne kötelezett. A jövedéki termékekhez kapcsolódó adózás a beszerző tagállama szabályai szerint történik.

Adómentes a Közösségen belüli beszerzés, amelyre adómentesség vonatkozna, ha azt nem a Közösség területéről, hanem 3. országból szereznék be.

A termék Közösségen belüli beszerzése akkor adómentes, ha az alábbi feltételek együttesen teljesülnek:

- termék beszerzője belföldön gazdasági céllal nem letelepedett, ennek hiányában pedig sem lakóhely, sem szokásos tartózkodási helye nincs belföldön, de más tagállamban nyilvántartásba vették;

- a termék beszerzése az (előző pontban meghatározott) adóalany belföldön teljesítendő további termékértékesítéséhez szükséges;
- termék küldeménykénti feladása, fuvarozása a Közösség másik tagállama, mint amelyben a termék beszerzőjét adóalanyként nyilvántartásba vették.
- a termékértékesítés címzettje olyan adóalany, vagy nem adóalany jogi személy, akit mint adófizetésre kötelezettet az állami adóhatóság nyilvántartásba vett.

2.7.5. Termék importja

Adómentes az a termékimport, melynek belföldi értékesítése szintén az adómentesség körébe tartozik.

Nem terheli áfa fizetési kötelezettség azt a beszerzést, amely vámmentességet élvez az EK tanácsi rendelete (Vámmentességi-rendelet) alapján. Szintén adómentes, ha a terméket ideiglenes jelleggel harmadik országba szállítják és azt változatlan formában visszahozzák, ha arra a vámmentesség vonatkozik. Adómentes a korábban a Közösség területén kívülre értékesített termék változatlan állapotban történő importja, ha az vámmentesség alá tartozik és a korábbi értékesítő és az importáló ugyanaz a személy. Ide tartozik a vámmentesség alá tartozó termékimport, ha az diplomáciai és konzuli kapcsolatok keretében valósul meg. Törvényben rögzített feltételek mellett adómentes a nemzetközi szervezetek és az Észak-atlanti Szerződés tagállamának fegyveres ereje által megvalósított termékimport. Adómentes továbbá a tengeri zsákmány kikötőbe irányuló importja és bármely tagállam központi bankja által importált arany is, továbbá a gáz, villamos energia, hő- vagy hűtési energia hálózaton keresztüli importja.

Adómentes a szolgáltatás, ha annak értéke a termék adóalapjába beépül import esetén. Az importot terhelő áfát a vámhatóság megállapítja és abban az esetben, ha vélelmezhető az adómentesség, akkor az adófizetési kötelezettséget felfüggeszti.

2.7.6. Termékexport

Mentes az adó alól a belföldön küldeményként feladott vagy belföldről elfuvarozott termék értékesítése a Közösség területén kívülre, amennyiben a küldemény feladását vagy fuvarozását

- Az értékesítő saját maga, vagy a javára más végzi;
- A beszerző nem letelepedett belföldön és ennek hiányában lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye sincs belföldön;
- Nem alkalmazható az adómentesség, ha a beszerző kiránduló hajó, turista repülőgép, vagy magánhasználatra szolgáló közlekedési eszköz felszerelését, továbbá üzemeltetéséhez, ellátásához szükséges terméket maga fuvarozza el.

A termékek Közösségen kívüli értékesítése mentes az adó alól levonási joggal, ha bizonyos feltételeknek megfelel.

2.7.7. Nemzetközi közlekedés

Mentes az adó alól a vízi és légi közlekedési eszköz üzemeltetését, fedélzeti ellátását szolgáló termék értékesítése. Mentés az adó alól a vízi és légi közlekedési eszköz értékesítése, bérbeadása, javítása, karbantartása, felújítása, átalakítása.

Mentes továbbá az adó alól a személy szállítása is, de csak akkor, ha vagy az indulási hely, vagy az érkezési hely, vagy akár mindkettő nem belföldön található.

Mentes továbbá az adó alól annak a terméknek az értékesítése, amely vasúti, vízi vagy légi közlekedési eszközön történik, és a Közösség területén végzett személyszállítás részeként teljesül akkor, ha a terméket a közlekedési eszköz fedélzetén elfogyasztják.

2.8. Az adó levonási jog tartalma

2.8.1. Adólevonási jog keletkezése

Az adólevonási jog akkor keletkezik, amikor az előzetesen felszámított adónak megfelelő fizetendő adót meg kell állapítani, tehát a teljesítéssel egyidejűleg. Abban a mértékben, amilyen mértékben az adóalany a terméket, a szolgáltatást adóköteles termékértékesítése, szolgáltatásnyújtása érdekében használja, vagy egyéb módon hasznosítja, jogosult arra, hogy az általa fizetendő adóból levonja azt az adót (előzetesen felszámított adót), amelyet a termék beszerzéséhez, a szolgáltatás igénybevételéhez kapcsolódóan egy másik adóalany rá áthárított.

Az adólevonási jog megilleti az adóalanyt akkor is, ha a teljesítés helye külföld, illetve a Közösségen belüli. Megilleti továbbá a levonás joga adómentes Közössé-

gen belüli termékuvarozás, adómentes export, nemzetközi közlekedéshez kapcsolódó adómentes értékesítés, adómentes közvetítói tevékenység esetén is.

Az adólevonási jog keletkezése az általános forgalmi adó egyik jellemzőjéhez, nevezetesen a nettó beszedés technikájához kötődik. Ezzel a technikával biztosítja a törvény az áfa másik jellemzőjét, a hozzáadott-érték adóztatását.

2.8.2. Az adó megosztása

Abban az esetben, ha az adóalany adólevonásra jogosító és adólevonásra nem jogosító termékértékesítést és szolgáltatásnyújtást is, úgy az előzetesen felszámított adó kizárólag az adólevonásra jogosító termék értékesítésének, szolgáltatásnyújtásának betudható részében vonható le. Ezért az adóalany köteles olyan nyilvántartást vezetni, amely alkalmas arra, hogy elkülönítve tartalmazza az adólevonásra jogosító beszerzéseket. Ezt hívjuk tételes elkülönítésnek. Amennyiben ezt a főszabályt nem tudja az adóalany alkalmazni, mert mondjuk az adott termék beszerzése, az adott igénybe vett szolgáltatás mind az adóköteles, mind az adómentes értékesítést egyaránt szolgálja, úgy köteles a törvény mellékletében leírt módon az előzetesen felszámított adót arányosan megosztani.

2.8.3. Levonási jog korlátozása

Az adóalanyoknak az adólevonási joga bizonyos törvényi előírások miatt korlátozva van, tehát nem vonható le, vagy nem teljes mértékben vonható le az előzetesen felszámított áfa. Ez a levonási tilalom jellemzően olyan termékekre és szolgáltatásokra vonatkozik, amelyek magánszemélyek magánjellegű szükségleteit is hivatottak kielégíteni részben vagy egészben. Ez független attól, hogy a valóságban ténylegesen magánjellegű szükséglet kielégítése történik vagy sem, ez alapvetően taxatív törvényi felsorolásból adódik.

Ezek alapján nem vonható le a motorbenzin áfája, a személygépkocsiba szolgáló üzemanyag áfája, a személygépkocsit, motorkerékpárt, jachtot és egyéb vízi közlekedési eszközt terhelő áfa, a lakóingatlan terhelő áfa, a lakóingatlan építéséhez, felújításához szükséges termékek áfája, az élelmiszert, italt terhelő áfa.

Nem vonható le a lakóingatlan építéséhez, felújításához szükséges szolgáltatás, a taxiszolgáltatás, a parkolási szolgáltatás, az úthasználati szolgáltatás, a vendéglátó-ipari szolgáltatás, szórakoztatási célú szolgáltatás előzetesen felszámított áfája.

Nem vonható le a távbeszélő szolgáltatás, a mobiltelefon szolgáltatás, a beszedcélú adatátviteli szolgáltatás előzetesen felszámított adóösszegének 30%-a.

Nem vonható le a személygépkocsi üzemeltetéséhez, fenntartásához szükséges szolgáltatást terhelő előzetesen felszámított adóösszegének 50%-a.

2.8.4. Az adólevonási jog gyakorlásának feltételei

Az adólevonási jognak van alanyi és tárgyi feltétele. Az alanyi feltétel az, hogy az adólevonási jogot gyakorló személy az áfatörvény szempontjából adóalany legyen. Ez a feltétel egyértelműen a törvény személyi hatályához tartozik, abból vezethető le.

A levonási jog gyakorlásának másik, tárgyi feltétele, hogy az adóalany rendelkezése álljon (fizikailag) az ügylet teljesítését és a felszámított áfa összegét hitelen igazoló számla, vagy hatósági határozat, vagy egyéb okiratok, szerződések. Ez a feltétel pedig egyértelműen a törvény tárgyi hatályához tartozik, abból vezethető le, hiszen a számla tartalmazza hitelt érdemlően a termékértékesítés, szolgáltatásnyújtás összes adatát.

2.8.5. Különös szabályok

Abban az esetben, ha az adóalany egy terméket tárgyi eszközként használ, úgy a tárgyi eszköz rendeltetésszerű használatbavételének hónapjától kezdődően

- a) ingó tárgyi eszköz esetében 60 hónapig (5 évig),
- b) ingatlan tárgyi eszköz esetében 240 hónapig (20 évig)

terjedő időtartamban gyakorolhatja az adólevonási jogát. Ha az adóalany nem csak adóköteles tevékenységet végez, akkor az előzetes áfa nem vonható le teljes mértékben, hanem itt is az arányos megosztás szabályait kell alkalmazni. Azonban az arányos megosztás alkalmazása esetén a kiszámított arányt a fent jelzett 60, illetve 240 hónapig folyamatosan figyelni és újraszámítani szükséges, sőt adott esetben adófizetési kötelezettség is keletkezhet.

2.9. Az adófizetésre kötelezett

Főszabály szerint a termék értékesítése, szolgáltatás nyújtása esetében az adót az adóalany fizeti, aki az ügyletet saját nevében teljesíti. Az adó megfizetésére a szolgáltatást saját nevében igénybe vevő adóalany vevő kötelezett, ha a szolgáltatásnyújtás teljesítési helye az igénybe vevő székhelye, állandó telephelye.

Az adó fizetésére a szolgáltatást igénybe vevő, belföldön nyilvántartásba vett adóalany kötelezett az ingatlanhoz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások nyújtásakor, a személyszállításakor, a kulturális, művészeti, tudományos, oktatási stb. eseményekre, rendezvényekre való belépést biztosító szolgáltatások nyújtásakor, a közlekedési eszközök rövid időtartamú bérbeadásakor, az éttermi és egyéb vendéglátó-ipari szolgáltatások nyújtásakor.

Az adó fizetésére kötelezett a belföldi adóalany termékbeszerző, szolgáltatást igénybevevő, ha fordított adózásra kötelezett. Termék Közösségen belüli beszerzések az adót a terméket beszerző adóalany, vagy nem adóalany jogi személy fizeti meg. Termék importja esetében az adót az importáló fizeti meg. Termék nemzetközi forgalmához kapcsolódó egyes tevékenységek esetén az adó megfizetésére kötelezett az a személy, aki az adóztatandó ügyletet teljesíti.

A számla kibocsátója, aki a számlán áthárított adót, illetve százalékértéket tüntet fel, szintén köteles az adó megfizetésére.

A pénzügyi képviselő, aki gazdasági céllal belföldön le nem telepedett adóalany helyett gyakorolja a jogokat és teljesíti a kötelezettségeket, ezen adóalany nevében teljesíti az adófizetési kötelezettséget.

2.10. Az adó megállapítása

Az adó megállapítása az adott bevallási időszakra vonatkozó adatok alapján, főszabály szerint önadózással történik és adóbevallás benyújtásával tesz eleget az adóalany az adókötelezettségének. Az adó megállapítása a törvény területi, személyi és tárgyi hatálya alá egyaránt tartozik, hiszen ezek mindegyikének együttes fennállása esetén beszélhetünk Magyarországon adó-megállapításról, adóról. A tanulmányban az önadózás részletes bemutatásától eltekintünk.

2.11. Számlázási szabályok

A számlára vonatkozó kötelezettségekre annak az országnak a szabályait kell alkalmazni, ahol azt a termékértékesítést vagy szolgáltatásnyújtást végezték, amelyre a számla vonatkozik.

A számlakibocsátó gazdasági tevékenységének székhelye, vagy a teljesítéssel legközvetlenebbül érintett állandó telephelye, ezek hiányában lakóhelye, szokásos tartózkodási helye szabályait kell irányadónak tekinteni és

- a terméket beszerző vagy a szolgáltatás igénybe vevő kötelezett az áfa megfizetésére, ha a terméket értékesítő, szolgáltatást nyújtó nem telepedett le gazdasági céllal a termékértékesítés vagy szolgáltatás nyújtása teljesítési helye szerinti tagállamban, vagy ha ezen a helyen van állandó telephelye, akkor az közvetlenül nem érintett az a teljesítésben, vagy
- a termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás teljesítési helye a Közösség területén kívül van.

A számlázás szabályai a teljesítési hely szerinti szabályoknak megfelelően történhet akkor is, ha a számlát a terméket beszerző, szolgáltatást igénybe vevő bocsátja ki. A teljesítés helye pedig egyértelműen a törvény területi hatályához kötődik. Azonban a számlán kötelezően fel kell tüntetni az adótárgyat, azaz meg kell nevezni az értékesített terméket, szolgáltatást, amely már a törvény tárgyi hatályához kapcsolódik, abból vezethető le. Tehát a számla kibocsátása egyszerre köthető a törvény területi és tárgyi hatályához.

A számla-kibocsátási, nyugtaadási kötelezettséggel kapcsolatos előírások részletezésétől, valamint a számla és a nyugta alaki és tartalmi követelményeinek, adattartalmuknak a felsorolásától terjedelmi okok miatt eltekintünk.

2.12. Összefoglalás

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az általános forgalmi adó rendszere alapvetően logikusan van kialakítva, felépítve, az egyes részek egymással szoros összhangban, konzisztenciában vannak. Azt is látjuk, hogy a nemzeti adórendszerekben az áfa szerepe kikerülhetetlen, még ha nem is lehet kizárólagos szerepe az adórendszeren belül (Kenyeres, Varga 2016).

Az is világosan látszik, hogy az általános forgalmi adó valóban a fogyasztást és ezáltal a végső fogyasztót adóztatja. A végső fogyasztó azonban a vételárban fizeti meg az adót, nem ő számol el az állammal szemben. Az adó megállapítása, felszámítása, beszedése, bevallása, megfizetése azon adóalanyok kötelezettsége, akik a végső fogyasztó felé termékértékesítést végeznek, szolgáltatást nyújtanak.

Éppen ezért az összes törvényi szabályozás arról szól, hogy annak az adóalanynak, aki elvégzi az adókötelezettséggel járó – előbb felsorolt – valamennyi tevékenységet, milyen jogai és kötelezettségei vannak, hogyan kell eljárnia, mikor, kinek, mi után, melyik országban kell az adókötelezettségét megállapítania és teljesítenie.

Az egész világon és ezen belül az Európai Unióban is jelen van az a jelenség, hogy az elméletileg beszedhető adótömeg és a ténylegesen beszedett adótömeg jelentősen eltér egymástól. Becslések szerint a Közösségen belüli, ún. határon átnyúló áfacsalások összesített értéke eléri az 50 milliárd euró összeget. Magyarországon az áfa ék 2010 óta jelentősen csökkent és a gazdaság kifehérítése nagyon jó irányba halad, köszönhetően leginkább az ekáer, az online pénztárgép, az online számlázás bevezetésének (Varga, 2017). Ennek ellenére még eljöhethet az a korszak, amely az általános forgalmi adó 1967-es európai kialakításakor is már alapvetésnek számított, hogy a célország elve szerinti adóztatást valósítson meg ez az adótípus. Ez azt jelentené, hogy határon átnyúló értékesítések esetén az adóteher a végső fogyasztó országában előírt törvényi szabályozás alapján legyen megállapítva. Ebben az esetben bekövetkezhet az, hogy egy Magyarországról induló, de Közösségen belüli értékesítés esetén a magyar adóalany a végső fogyasztó állama szerinti áfa mértékkel állítja majd ki a számlát. Természetesen ez több problémát is felvet, ezért a célország elve, a rendeltetési hely szerinti adózás még kidolgozás alatt van, ahhoz még sok-sok intézkedés és új szabályok megalkotása szükségesek.

2.13. Irodalomjegyzék

- BESSENYEI GÁBOR** (2013): Az áfa az Európai Unióban. SALDO Kiadó, Budapest.
- CSÁTALJAY ZSUZSANNA** et al. (2017): Nagy áfa kézikönyv I., Belföldi ügyletek ÁFA-ja és számlázása. Vezinfó Kiadó és Tanácsadó Kft., Budapest.
- FÖLDES BALÁZS** (2013): A forgalmi adók uniós harmonizációja. In: Az Európai Unió adójoga, Wolter Kluwer Kft., Budapest.
- GALÁNTAINÉ MÁTÉ ZSUZSANNA** (2006): Adó(rendszer)tan: EU-konform magyar adók. Aula Kiadó, Budapest.
- HERICH GYÖRGY** et al. (2006): Nemzetközi adózás. Penta Unió Zrt., Budapest.
- KELEMEN LÁSZLÓ** (2005): Az Európai Unió forgalmiadó-rendszere, In: Változó világ, Press Publica Kft., Budapest
- KENYERES SÁNDOR, VARGA JÓZSEF** (2016): A nemzeti mozgástér a hozzáadottérték-adórendszer kialakításában. In: Gazdaság & Társadalom, 2016/1. szám, pp. 5-18. DOI: 10.21637/GT.2016.1.01.
- ÓRY TAMÁS** (2013): Az adóharmonizáció alapjai. In: Az Európai Unió adójoga, Wolter Kluwer Kft., Budapest.
- VARGA JÓZSEF** (2017): Az adóteher-csökkentés és a gazdaság kifehérítésének pályája Magyarországon 2010 után. Pénzügyi Szemle, 2017/1. szám, pp. 7-20.